

UCHWAŁA Nr 2/XXIX/2019
Krajowej Rady Polskiego Związku Działkowców
z dnia 26 czerwca 2019 r.

w sprawie przyjęcia „Otwartego Programu Oświatowego PZD”

Krajowa Rada Polskiego Związku Działkowców działając na podstawie § 130 pkt 1) - 3) Statutu PZD postanawia:

§ 1

Przyjąć „**Otwarty Program Oświatowy**”, którego podstawowym celem będzie propagowanie ogrodnictwa działkowego poprzez prowadzenie różnego rodzaju szkoleń dla działkowców przekazując w ten sposób wiedzę niezbędną do prawidłowego funkcjonowania i zagospodarowania działki w ROD.

§ 2

Otwarty Program Oświatowy stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3

Upoważnić Krajowy Zarząd PZD do określenia sposobów realizacji i finansowania niniejszego programu.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

I WICEPREZES

Tadeusz JARZĘBAK

PREZES

Eugeniusz KONDRACKI

Warszawa, dnia 26 czerwca 2019 roku

Otwarty Program Oświatowy PZD

Rodzinne Ogrody Działkowe mają charakter służebny wobec społeczności lokalnej w zakresie zaspokajania ich potrzeb socjalnych i kształtowania zdrowego otoczenia człowieka. Oświata w rozumieniu edukacji, podstaw zarządzania w oparciu o obowiązujące przepisy oraz propagowania wiedzy i nowych rozwiązań stosowanych w ogrodnictwie działkowym w pełni realizuje założenia ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych¹. Zgodnie z art. 4 ustawy ogromne znaczenie w rozwoju ogrodnictwa działkowego ma prowadzenie upraw ogrodniczych, które wzbogacają różnorodność gatunkową, tak rzadką na terenach aglomeracji miejskich. Dlatego propagowanie i rozwój ogrodnictwa działkowego jest podstawowym zadaniem wszystkich struktur Stowarzyszenia ogrodowego PZD, a znajomość i przestrzeganie obowiązujących przepisów jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania ogrodów i Związku.

I. SZKOLENIA DLA NOWYCH DZIAŁKOWCÓW

Szkolenia te są dwuetapowe: w zakresie podstawowym (8 godz.) oraz fakultatywnym jako specjalistyczne szkolenia uzupełniające.

Nowi działkowcy mają obowiązek uczestniczenia w szkoleniu podstawowym, udział w szkoleniach specjalistycznych jest dobrowolny.

¹ Ustawa z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych (Dz.U. 2014 poz. 40)

1. Zakres podstawowy szkolenia dla nowych działkowców (8 godz.)

obejmuje następujące tematy:

- 1.1 Prawo w PZD (2 godz.)
- 1.2 Etyka i dobre obyczaje - zasady poprawnych kontaktów międzysąsiedzkich (0,5 godz.)
- 1.3 Zagospodarowanie i modernizacja działek (2 godz.)
- 1.4 Uprawa działki w myśl „Otwartego programu nowoczesnego zagospodarowania działek na miarę potrzeb współczesnych rodzin” (1 godz.)
- 1.5 Agrotechnika gleb i nawożenie roślin ogrodniczych (1 godz.)
- 1.6 Niechemiczne metody ochrony roślin (1 godz.)
- 1.7 Źródła fachowej wiedzy (0,5 godz.)

Szczegółowy program szkoleń w zakresie podstawowym:

1.1 Prawo

a) Co to jest stowarzyszenie ogrodowe Polski Związek Działkowców? (historia ogrodnictwa działkowego w Polsce, w tym powstanie i działalność PZD, struktura w PZD);

b) Aktualna sytuacja ogrodów, działkowców i Związku (problemy, zadania);

c) Przepisy obowiązujące w PZD:

- ustawa z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych: zasady funkcjonowania ROD, zadania stowarzyszenia ogrodowego, tytuł prawny do działki w ROD, prawo własności do infrastruktury i nasadzeń trwałych, co gwarantuje ustawa działkowcowi i stowarzyszeniu ogrodowemu w przypadku likwidacji ROD;

- Statut PZD: organy i zasady funkcjonowania PZD, prawa i obowiązki organów ogrodowych PZD (zarządu ROD, komisji rewizyjnej ROD); walne zebranie w ROD – rola i kompetencje; prawa i obowiązki działkowców, w tym członków PZD; zasady nabycia prawa do działki: umowa dzierżawy działkowej i zasady przenoszenia prawa do działki, wejście w prawo po zmarłym członku rodziny; podstawy wypowiedzenia umowy dzierżawy działkowej; opłaty ogrodowe;

- Regulamin ROD: zasady zagospodarowania ROD i działki (szczegółowo Rozdział IV i V); przepisy porządkowe (szczegółowo Rozdział VII);

- opłaty w ROD (składka członkowska, opłaty ogrodowe i in.);

- inne przepisy obowiązujące w PZD, odnoszące się do funkcjonowania ROD (Prawo budowlane, Prawo wodne, Ustawa o ochronie przyrody, Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, Prawo lotnicze, RODO, Ustawy o podatkach, tzw. specustawy, Ustawa o ochronie przyrody: przycinanie i wycinka

drzew i krzewów ozdobnych z działki i ogólnych terenów ROD oraz przypomnienie o zakazie uprawy roślin prawem zabronionych tj. mak, konopie, Ustawa mieszkaniowa, Ustawa restrykcyjna i roszczenia do gruntów (jeżeli dotyczy danego OZ), plany rozwojowe danego miasta.

1.2 Etyka i dobre obyczaje - zasady poprawnych kontaktów międzysąsiedzkich

- a) zwrócenie uwagi na poszanowanie praw do wypoczynku wszystkich członków ROD;
- b) dobre obyczaje podczas stosowania urządzeń i maszyn ogrodniczych;
- c) konieczność informowania o planowanych zabiegach ochrony;
- d) dbałość o stosowanie odzieży adekwatnej do wykonywanych zabiegów pielęgnacyjnych;
- e) ochrona zasobów naturalnych: woda, powietrze, gleba;
- f) postępowanie w sprawach spornych (procedura zgłaszania skarg).

1.3 Zagospodarowanie i modernizacja działek

- a) określenie potrzeb użytkowników i funkcji działki;
- b) projekt zagospodarowania działki;
- c) realizacja zagospodarowania zgodnego z przepisami Regulaminu ROD;
- d) propagowanie potrzeby systematycznej modernizacji działek w ROD w oparciu o realizowane programy PZD;
- e) zasadność posiadania kompostownika, segregacja śmieci, utylizacja azbestu - obowiązujące zasady.

1.4 Uprawa działki w myśl „Otwartego programu nowoczesnego zagospodarowania działek na miarę potrzeb współczesnych rodzin”

- a) propagowanie łatwych, efektywnych i atrakcyjnych wizualnie metod produkcji własnych warzyw, owoców i ziół. Zachęta do podjęcia niestandardowych metod uprawy, co może być szczególnie atrakcyjne dla ludzi młodych (uprawy w skrzyniach, podwyższonych grządkach, pionowe w pojemnikach, łączenie upraw z roślinami ozdobnymi);
- b) promocja gatunków i odmian warzyw, owoców i ziół, które są łatwe w uprawie, nie wymagają stosowania zabiegów ochronnych, są źródłem żywności funkcjonalnej o niezwykłych walorach odżywczych, prozdrowotnych lub smakowych;

- c) zachowanie bogactwa gatunków i odmian, a przez to bioróżnorodności na działkach, co ma olbrzymie znaczenie w zachowaniu równowagi w ekosystemie, jakim jest każda działka i ogród;
- d) promocja ogrodnictwa opartego na świadomości ekologicznej;
- e) zwrócenie uwagi na ekonomiczną wartość uzyskiwania owoców, warzyw i ziół z działki, co ma szczególne znaczenie dla wsparcia budżetów domowych każdej rodziny;
- f) podążanie za ogólnoswiatową modą na własne ekologiczne uprawy;
- g) integracja pokoleń poprzez edukację przyrodniczą, co jest szczególnie cenne dla dzieci;
- h) dzięki uprawie warzyw, owoców i ziół realizowane są założenia *hortiterapii* – utrzymywanie dobrej kondycji fizycznej i psychicznej poprzez aktywną formę leczenia ogrodem;
- i) podkreślenie pomocy socjalnej i postrzegania ogrodów w społeczeństwie jako miejsca uzyskiwania zdrowej żywności, którą można się podzielić z osobami potrzebującymi, domami dziecka, hospicjami itp.

1.5 Agrotechnika gleb i nawożenie roślin ogrodniczych

a) klasyfikacja gleby:

- określenie struktury gleby (lekka, śr. zwięzła, ciężka, torfowa);
- kwasowość gleby: jak zmierzyć odczyn gleby; znaczenie pH gleby w uprawie roślin; wpływ odczynu na pobieranie składników pokarmowych; rośliny wskaźnikowe (plakat), polecamy wykonanie badania gleby w Stacji Chemiczno-Rolniczej pod kątem kwasowości oraz zasobności gleby w składniki pokarmowe;
- definicja żyzności gleby: zasobność w składniki pokarmowe; zawartość próchnicy glebowej; roślinność konkurencyjna (stan zachwaszczenia); na czym polega choroba replantacyjna (zmęczenie gleby) i jak jej przeciwdziałać;

b) uprawa gleby:

- narzędzia i urządzenia do uprawy gleby i pielęgnacji roślin;
- zasady uprawy gleb lekkich, ciężkich oraz torfowych (omówienie lokalnie występujących gleb);
- agrotechnika po zbiorach plonów;
- wiosenna agrotechnika gleby;
- zespół uprawek odchwaszczających: klasyfikacja chwastów (jednoroczne, wieloletnie); rozmnażanie chwastów (generatywnie, wegetatywnie); ekologiczne metody zwalczania chwastów (agrotechniczne, folie, solaryzacja); rośliny inwazyjne;

c) nawożenie roślin:

- rodzaje nawozów organicznych: kompost, obornik, pomiot ptasi, podłoża ogrodnicze, nawozy zielone; asortyment nawozów organicznych (obornik, pomiot granulowany, biohumusy, guano itp.);
- zasady stosowania nawozów organicznych: znaczenie i przygotowanie kompostu; terminy i technika nawożenia; dobór nawozu dla poszczególnych grup roślin (warzywa, ozdobne, kwasolubne);
- rodzaje nawozów mineralnych: pojedyncze nawozy mineralne (azotowe, fosforowe, potasowe); nawozy wapniowe, wapniowo-magnezowe; nawozy wieloskładnikowe, specjalistyczne;
- wapnowanie gleb: potrzeby wapnowania (czy wapnować, kiedy i jak często); jak zakwasić glebę;
- zasady stosowania nawozów mineralnych: dobór właściwego nawozu; zasady mieszania nawozów; pochwała nawozów wieloskładnikowych i specjalistycznych; termin i technika nawożenia upraw polowych i pod osłonami.

1.6 Niechemiczne metody ochrony roślin

a) ochrona roślin:

- definicja;
- zakres zwalczanych chorób roślin - najważniejsze grupy sprawców chorób (bakteriozy, mączniaki prawdziwe, mączniaki rzekome, zgnilizny owoców, szara pleśń, choroby kory itp.) - krótki opis symptomów (jak np. odróżnić mączniaka prawdziwego od rzekomego);
- zakres zwalczanych szkodników: najważniejsze grupy (niciansie, roztocza, pluskwiaki/mszyce, gąsienice motyli itp.); krótki opis grup (czym się różnią);
- metody prognozowania (klimatyczne i wynikające z bezpośrednich obserwacji);
- narzędzia prognozowania (pułapki feromonowe, barwne tablice lepowe i inne);

b) metody zwalczania

- metoda mechaniczna, bezpośrednie niszczenie, zbieranie (przykłady);
- metoda biologiczna (podstawowe grupy organizmów pożytecznych, sposoby biologiczne możliwe do wykorzystania na działce - omówić krótko najważniejsze grupy organizmów pożytecznych: dobroczynki, biedronki, bzygi itp.);
- preparaty ekologiczne dopuszczone do stosowania w ogrodnictwie ekologicznym;
- metoda hodowlana - przykłady odmian odpornych i tolerancyjnych na choroby i szkodniki;

- metoda chemiczna - dlaczego nie powinna być stosowana na działce (preparaty zalecane do stosowania w ogrodnictwie amatorskim z podkreśleniem wszystkich zagrożeń: dla człowieka, organizmów zapylających, organizmów pożytecznych, zwierząt domowych. Dotyczy to przede wszystkim preparatów do zwalczania szkodników. Preparaty do zwalczania chorób roślin nie stanowią takiego zagrożenia). Zasady BHP bezpiecznego stosowania pestycydów.

c) wybrane gatunki chorób najczęściej spotykanych na działkach:

- choroby upraw sadowniczych (parch jabłoni, parch gruszy, brunatna zgnilizna drzew pestkowych, brunatna zgnilizna drzew ziarnkowych, rak drzew owocowych, ospowatość (szarka) śliw, drobna plamistość drzew pestkowych, szara pleśń (truskawka, malina), amerykański mączniak agrestu, rdza wejmutkowo-porzeczkowa, biała plamistość liści truskawki); krótka charakterystyka sprawcy z podaniem metody zwalczania;

- szkodniki na uprawach sadowniczych (wielkopąkowiec porzeczkowy, przedziorki (jabłoń, agrest), mszyce (mszyca jabłoniowa, jabłoniowo-babkowa, śliwowo-trzciniowa, wiśniowo-przytuliowa, porzeczkowo-czyszcicowa), kwieciaki: jabłkowy, gruszowy, malinowy, kistnik malinowiec, owocnica żółtoroga, owocówka śliwkóweczka, nasionnica trześniówka); krótki opis z omówieniem sposobów zwalczania;

- choroby warzyw (bakteriozy, kanciasta plamistość ogórka, zaraza ziemniaka, alternarioza pomidora, mączniaki rzekome i mączniaki prawdziwe na różnych gatunkach warzyw, zgnilizny i zgorzele); krótki opis z omówieniem sposobów zwalczania;

- szkodniki warzyw (mszyce: kapuściana, burakowa na bobie, śmietki: kapuściana, cebulanka, kielkówka, połyśnica marchwianka, bielinek kapustnik i rzepnik, piętnówka kapustnica, pachówka strąkóweczka, pchełki ziemne, strąkowce); krótki opis z omówieniem sposobów zwalczania;

- choroby i szkodniki roślin ozdobnych oraz szkodniki glebowe i sposoby ich naturalnego zwalczania.

1.7 Źródła fachowej wiedzy

Poinformowanie nowych działkowców o dostępnych źródłach fachowej wiedzy: miesięczniki „działkowiec” i „Mój ogródek”, „Zielona Rzeczpospolita”, „Aktualności związkowe”, „Informator działkowca”, poradniki i broszury ogrodnicze będące na wyposażeniu bibliotek ogrodowych. Strony internetowe JK PZD, okręgów, ogrodów. Dyżury i telefoniczne porady ogrodnicze świadczone przez instruktorów etatowych i SSI, bezpośrednie poradnictwo społecznych

instruktorów. Informacja o bezpłatnej rocznej prenumeracie „działkowca” oraz książce „Poradnik początkującego działkowca”. Prezentacja oferty szkoleniowej PZD.

2. Szkolenia specjalistyczne uzupełniające

obejmuje następujące tematy:

2.1 Nowoczesna uprawa roślin sadowniczych (2 godz.)

2.2 Warzywa i zioła na działce (2 godz.)

2.3 Podstawy projektowania kącików ozdobnych i rekreacyjnych, dobór gatunków drzew ozdobnych na działce (2 godz.)

2.4 Możliwości i zasady prowadzenia upraw ekologicznych na działce (2 godz.)

Szczegółowy program specjalistycznych szkoleń uzupełniających dla nowych działkowców

2.1 Nowoczesna uprawa roślin sadowniczych

a) dlaczego drzewa i krzewy owocowe warto uprawiać w ogrodzie:

- możliwość uprawy ulubionych gatunków i odmian;
- własne świeże owoce od czerwca do jesieni;
- zmniejszenie wydatków na zakup owoców drogich (np. borówka wysoka, malina, jeżyna) lub trudno dostępnych w handlu (jagoda kamczacka, świdośliwka, aktinidia, aronia, owoce goi);
- satysfakcja z efektów własnej pracy;

b) wartości odżywcze i zdrowotne owoców (dlaczego owoce są ważne w naszej diecie, norma spożycia, ważniejsze związki i naturalne witaminy);

c) wymagania przyrodnicze roślin sadowniczych (stanowisko, rodzaj gleby, poziom wody gruntowej, podatność drzew i krzewów na mróz i przymrozki, opady – nadmiar i niedobór opadów);

d) schemat budowy drzewa i krzewu;

e) podkładki wegetatywne i generatywne i ich wpływ na wzrost i plonowanie drzew (podkładki karłowe, półkarłowe i silnie rosnące – przykłady dla jabłoni grusz, czereśni i śliw). Różnice w wymaganiach glebowych drzew na podkładkach karłowych i silnie rosnących;

f) dlaczego na działce warto sadzić drzewa o słabszej sile wzrostu (karłowe i półkarłowe);

g) zagospodarowanie działki o powierzchni 400 m² – ile posadzić drzew i krzewów (jakie gatunki) dla rodziny 2+2 (przykładowe zestawienie);

- h) dobór gatunków i odmian z uwzględnieniem pory dojrzewania owoców (po kilka odmian z gatunku, z uwzględnieniem odmian jabłoni odpornych i mało podatnych na parcha). Co szczególnie warto promować do uprawy na działce?
- i) przygotowanie gleby przed sadzeniem drzew i krzewów – należy omówić specyfikę przygotowania stanowiska dla borówki wysokiej;
- j) rozstawa – wyznaczanie miejsc pod drzewa i krzewy z uwzględnieniem gatunku i podkładki i ich wielkości po wejściu w okres pełnego owocowania oraz Regulaminu ROD;
- k) rodzaje materiału szkółkarskiego – drzewka jednoroczne, dwuletnie, w pojemnikach, z gołym korzeniem; sadzonki truskawek – zielone, frigo, doniczkowe – różnice między nimi; gdzie kupować, na jakie cechy drzewka/krzewu zwracać uwagę, co oznaczają etykiety na drzewkach, jak transportować;
- l) termin i technika sadzenia (jesień, wiosna – zalety i wady, paliki, głębokość sadzenia);
- m) pielęgnacja po posadzeniu (jesień – kopczyki, wiosna – misy);
- n) cięcie po posadzeniu (dlaczego, kiedy i jak przycinamy poszczególne gatunki);
- o) zasady formowania koron drzew owocowych;
- p) zasady nawożenia roślin sadowniczych;
- r) ciekawe, nowoczesne sposoby uprawy.

2.2 Warzywa i ziola na działce

- a) dlaczego warzywa na działce:
  - korzyści ekonomiczne (warzywa wyhodowane niewielkim kosztem, własne przetwory, przechowywanie na okres zimy), warzywa dostępne „pod ręką” gdy przebywamy na działce, warzywa zdrowe, wiem co jem, własna satysfakcja.
- b) przygotowanie stanowiska i wyznaczanie zagonów:
  - wielkość zagonów (1,20 zagon, ścieżka 30 cm);
  - jak obliczyć ile potrzebuje miejsca na np. 10 pomidorów;
  - rozstawa (co oznacza, jak wpasować ją do zagonu, nie uprawiać w zbytnim zagęszczeniu, rysunki z przykładami różnych gatunków);
- c) płodozmian i zmianowanie:
  - znaczenie (choroby, wyjałowienie gleby, mniejsze plony);
  - omówienie zmianowania dla najważniejszych grup warzyw – tabele;
  - przykłady 4 letniego płodozmiannu, uwzględniającego m.in. nawozy zielone i nawożenie organiczne;
- d) zasady siewu i sadzenia:

- wyznaczanie zagonów, rzędów;
  - sposoby siewu i sadzenia (zaprawianie nasion, hartowanie rozsady, godziny sadzenia, siewu –nie w upalne południe, głębokość siewu, sadzenia, narzędzia, wilgotna gleba);
  - terminy siewu i sadzenia (tabela);
  - produkcja rozsady (pomidor, kalarepa, paletodoniczki, optymalna temperatura, światło);
  - jak kupić dobrą rozsadę;
- e) zabiegi pielęgnacyjne:
- odchwaszczanie (sprzęt, spulchnianie);
  - nawadnianie (sposoby, kiedy w ciągu dnia, sprzęt);
  - nawożenie pogłówne (sposoby, kiedy, czy zawsze jest konieczne, nawozy);
- f) zioła na działce:
- stanowisko (słoneczne, oddzielny kącik ziołowy, pomiędzy warzywami, na rabatach);
  - 5 podstawowych gatunków (majeranek, bazylija, mięta, koperek, lubczyk);
  - omówienie wymagań cieplnych, glebowych, sposoby uprawy (siew, rozsada), faza zbioru zioła na susz;
- g) gatunki, od których warto rozpocząć uprawę warzyw:
- rzodkiewka, sałata, rukola, szczypiorek, cukinia, pietruszka naciowa, groch na zielono, kalarepa;
- h) gatunki najpopularniejsze: pomidor, ogórek;
- i) omówienie zasad uprawy dla ww. gatunków:
- wymagania glebowe, terminy siewu, sadzenia (rozstawa, zmianowanie), wymagania pokarmowe, długość okresu wegetacji;
  - najczęstsze problemy (w tym choroby i szkodniki);
  - polecane odmiany;
- j) tunele foliowe na działce:
- korzyści, dostępne gotowe propozycje, miejsce na działce (odpowiednie usytuowanie);
  - gleba w tunelu (wyjałowienie, nagromadzenie chorób – jak przeciwdziałać);
  - propozycja gatunków (wymienionych powyżej) do uprawy w tunelu od wiosny do jesieni;
  - najczęstsze problemy (nadmierna wilgotność, temperatura, zachwaszczenie);
- k) ciekawe, nowoczesne sposoby uprawy.

2.3 Podstawy projektowania kącików ozdobnych i rekreacyjnych, dobór gatunków drzew ozdobnych na działki

a) aranżacja działki dostosowana do własnych potrzeb:

- strefy w ogrodzie: warzywna; ozdobna; sadownicza; wszystkie razem połączone, aby rośliny warzywne były między ozdobnymi, co będzie sprzyjać lepszej zdrowotności roślin, w tym omówienie korzystnego sąsiedztwa roślin; aranżacja strefy wypoczynkowej;

- układ ścieżek na działce: symetryczny obejmujący geometryczne rozmieszczenie stref; swobodny, z zaoblonymi ścieżkami i strefami;

b) zasady tworzenia rabat:

- analiza warunków pozwalająca na właściwy dobór roślin (światłne, wodne, rodzaj gleby, odczyn, zasobność);

- układ i wielkość;

- rozmieszczenie roślin z uwzględnieniem ich wysokości, barwy, sąsiedztwa roślin kontrastujących pokrojem i cechami morfologicznymi;

- następstwo kwitnienia roślin;

- dodatek roślin sezonowych (za i przeciw);

c) rośliny na granicy działki: żywopłot lub swobodny układ niezbyt wysokich roślin;

d) rośliny na działki z krótkim omówieniem i ich zastosowaniem ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rodzimych i inwazyjnych:

- róże;

- rośliny sezonowe (jednoroczne, dwuletnie, trwałe);

- rośliny bylinowe, w tym okrywowe;

- krzewy;

- pnącza;

- niewysokie drzewa;

e) zabiegi uprawowe i pielęgnacyjne (gęstość sadzenia roślin, odchwaszczanie i kompostowanie, ściółkowanie, zasilanie)

2.4 Możliwości i zasady prowadzenia upraw ekologicznych na działce

Główne cele uprawy ekologicznej na działce to uzyskanie bezpiecznych dla naszego zdrowia warzyw i owoców nie zawierających pozostałości pestycydów, metali ciężkich i azotanów oraz działka przyjazna środowisku. Można to osiągnąć spełniając następujące warunki.

a) Bioróżnorodność gatunków roślin: uprawa rodzimych gatunków roślin ozdobnych, roślin dających pokarm dla ptaków, uprawa odpornych na choroby odmian drzew i krzewów owocowych oraz warzyw.

Bioróżnorodność pożytecznych zwierząt – owady zapylające, drapieżne i pasożytnicze, zwierzęta (płazy, gady), ptaki. Stwarzanie im odpowiednich warunków do bytowania oraz przetrzymywania.

b) Ochrona gleby: wykorzystanie kompostów aby wzbogacić glebę w mikroorganizmy glebowe, dżdżownice. Wykorzystywanie resztek roślinnych z przeznaczeniem na kompost, zaniechanie stosowania sztucznych nawozów, a upraw roślin na poplonie.

c) Ochrona wody (coraz mniejsze jej zasoby) - mulczowanie gleby (zmniejszone wyparowywanie, utrzymanie stabilnej temperatury gleby). Zbieranie wody deszczowej i wykorzystywanie jej do podlewania (czynnik społeczny i ekonomiczny). Czynniki wpływające na zapotrzebowanie wody przez rośliny: temperatura, rodzaj gleby, nawożenie, gatunek, odmiana i stadium rozwojowe, system korzeniowy, okrycie gleby ściółką.

Wymagania roślin pod względem wilgotności gleby (małe, duże, średnie).

Częstotliwość podlewania roślin w zależności od rodzaju gleby i ilości wody.

Termin i sposób podlewania, jak ograniczyć straty wody: spulchnianie powierzchni gleby, zasilanie roślin nawozami zawierającymi potas.

d) Ochrona roślin przed szkodnikami i chorobami: wykorzystanie organizmów pożytecznych występujących w ogrodzie oraz stosowanie preparatów biologicznych.

Uprawa współrzędna i pasowa – lepsze wykorzystanie powierzchni ogrodu, ochrona przed szkodnikami i chorobami, przyciąganie owadów pożytecznych; rośliny miododajne, dobre sąsiedztwo roślin w tym ziół. Stosowanie nowoczesnych metod ochrony roślin przed szkodnikami i chorobami: Pułapki do wyłapywania szkodników, pułapki feromonowe.

Wykonywanie samodzielnie preparatów roślinnych do ochrony przed szkodnikami i chorobami, wabienie owadów pożytecznych.

e) Ochrona ptaków - rola w ograniczaniu szkodników, kiedy i jak dokarmiać ptaki, rodzaje budek lęgowych (średnica otworu w budce ma znaczenie).

f) Ochrona środowiska naturalnego: przyczynianie się do poprawy powietrza – przeciwdziałanie smogowi (33 miasta w Polsce spośród 50 w Europie należy do najbardziej zanieczyszczonych). Uprawa roślin pochłaniających pyły znajdujące się w atmosferze emitowane w wyniku spalania węgla, pyły komunikacyjne, przemysłowe.

Zaniechanie spalania wszystkiego: materia organiczna, plastiki (butelki, folia), ubrania i inne materiały. Omówione zostaną substancje, które wydzielają się podczas spalania oraz ich bardzo niekorzystny wpływ na zdrowie.

g) Kodeks dobrych praktyk ogrodniczych

II. OTWARTE SZKOLENIA I KURSY DLA DZIAŁKOWCÓW I SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

1. Praktyczne pokazy cięcia i szczepienia drzew i krzewów owocowych i ozdobnych realizowane w rodzinnych ogrodach działkowych.
2. Szkolenia i wykłady dedykowane dla różnych grup zainteresowań. W celu podnoszenia poziomu i unowocześnienia programu szkoleń należy dostosować ofertę oświatową PZD do konkretnej grupy odbiorców z uwzględnieniem miejscowych problemów, potrzeb i czynnika demograficznego. Polecane tematy to: hortiterapia – leczenie ogrodem, zdrowie z działki, produkcja zdrowej żywności, kuchnia z wykorzystaniem produktów z działki, zioła dla zdrowia i urody, działkowa gimnastyka i fizjoterapia podczas prac w ogrodzie działkowym.
3. Szkolenia towarzyszące imprezom ogrodnym (np. zajęcia z florystyki, konkursy z wiedzy ogrodniczej itp.).
4. Lekcje przyrody dla szkół i przedszkoli.
5. Zajęcia dla seniorów.

W ramach upowszechniania wiedzy jednostki PZD mogą wykorzystywać różne środki przekazu, począwszy od otwartych szkoleń i porad prowadzonych w okręgach i na terenie rodzinnych ogrodów działkowych, poprzez broszury informacyjne, publikacje PZD i Wydawnictwa „działkowiec” oraz strony internetowe i materiały audiowizualne Polskiego Związku Działkowców.

III. ROLA I ZNACZENIE SPOŁECZNEJ SŁUŻBY INSTRUKTORSKIEJ PZD

1. Szkolenia wstępne dla nowo powołanych instruktorów ogrodnym Społecznej Służby Instruktorskiej. Tematyka obejmuje:
  - a) rolę i zadania Społecznej Służby Instruktorskiej;
  - b) realizację zadań związanych z zagospodarowaniem i modernizacją ROD i działek w oparciu o Regulamin ROD;

c) Upowszechnianie wiedzy ogrodniczej i promocja ogrodnictwa działkowego. Źródła dobrej wiedzy ogrodniczej: miesięczniki „działkowiec” i „Mój ogródek”, „Zielona Rzeczpospolita”, „Aktualności związkowe”, „Informator działkowca”, poradniki i broszury ogrodnicze będące na wyposażeniu bibliotek ogrodowych. Strony internetowe JK PZD, okręgów, ogrodów. Dyżury i telefoniczne porady ogrodnicze świadczone przez instruktorów etatowych i SSI, bezpośrednie poradnictwo społecznych instruktorów. Informacja o bezpłatnej rocznej prenumeracie „działkowca” oraz książce „Poradnik początkującego działkowca”.

d) formy wsparcia dla nowych użytkowników działek.

2. Szkolenia specjalistyczne dla aktywnych instruktorów – wykazujących swoją działalność na terenie ROD i okręgu. Szkolenia specjalistyczne mogą być realizowane przez Jednostkę Krajową oraz Okręgi PZD z udziałem przedstawicieli instytucji naukowych oraz specjalistów w dziedzinie nauk ogrodniczych. Tematyka szkoleń powinna być ukierunkowana na zagadnienia związane z ogrodnictwem działkowym, wprowadzać nowości ogrodnicze oraz być dostosowana do grupy odbiorców.

3. Aktywizacja i nadzór nad działalnością Społecznej Służby Instruktorskiej:

a) bezpośredni nadzór nad działalnością SSI sprawują instruktorzy etatowi ds. ogrodniczych zatrudnieni w okręgach PZD. Nadzór obejmuje okresową weryfikację działalności oświatowej realizowanej przez instruktorów społecznych oraz aktywizowanie SSI poprzez gratyfikację osób zaangażowanych w realizację szkoleń i doradztwo w ROD.

b) podstawowym elementem aktywizacji instruktorów SSI jest cykliczny udział w szkoleniach organizowanych przez struktury PZD, udostępnianie publikacji Wydawnictwa „działkowiec” oraz ulotek i broszur informacyjnych, zakup sprzętu, np. sekatory czy pH-metr glebowy.

IV. DOKSZTAŁCANIE KADRY INSTRUKTORSKIEJ

1. Instruktorzy etatowi ds. ogrodniczych w ramach zakresu czynności mogą uczestniczyć w konferencjach naukowych, szkoleniach i kursach z zakresu ogrodnictwa oraz wydarzeniach o tematyce ogrodniczej, które wzbogacą ich wiedzę i doświadczenie zawodowe.

2. Zdobytą wiedzę instruktorzy będą propagować podczas prowadzonych szkoleń, na stronach internetowych oraz na łamach wydawnictw związkowych.

V. PUBLIKACJE I WYDAWNICTWA

W ramach szerzenia oświaty ogrodniczej przewiduje się popularyzowanie wiedzy ogrodniczej poprzez:

1. książki i poradniki;
2. kalendarze;
3. broszury i ulotki;
4. plakaty informacyjne;
5. miesięczniki związkowe;
6. filmy instruktażowe;
7. publikacje na związkowych stronach internetowych i portalach społecznościowych.

KRAJOWA RADA POLSKIEGO ZWIĄZKU DZIAŁKOWCÓW

Warszawa, dnia 26 czerwca 2019 roku